

L o u č e n í

Před šedesáti pěti lety, roku 1922, V.I.Lenin diktoval svou politickou závět.

Už přikovaný k posteli - nepohybovaly se mu pravá ruka a pravá noha - Vladimír Iljič večer 23. prosince najednou poprosil o dovolení diktovat stenografistce: alespoň 5 minut! Vysvětlil: trápí ho stále jedna otázka, a on se bojí, že neusne. Tak začal diktovat "Dopis sjezdu". Pokračoval na druhý den a upozornil, že vše je to absolutně tajné. "Podtrhl to nejednou - krát", zapsala Volodičeva do deníku sekretářek. Tuto výstrahu, ostatně dával už se zpožděním: ještě ten večer byl hned první zápis poslán Stalini. Volodičeva dosvědčila: tyto dokumenty Lenin prosil ukládat do zapečetěných obálek pečetním voskem s nařízením, že otevřít je může jen Lenin a po jeho smrti Krupská.

Diktoval nehledíc na názory lékařů. Řekl jim v ultimativní formě: buď mu dovolí denně i když v rozsahu kratičké doby diktovat jeho "deník" nebo se úplně odkáže léčit. Už ve 22-tém roce, zjistiv první příznaky nemoci se zeptal tentokrát oftalmologa Averbacha: "Říkají, že jste dobrý člověk, řekněte pravdu - vždyť je to paralýza a půjde dále? Pochopte, proč a komu jsem potřebný s paralýzou?" Leninu dovolili diktovat denně 5 - 10 minut. Jakmile se mu zdraví zlepšilo - prodloužili dobu na 30 - 40 minut. Lenin připouštěl, že nadiktované jím dopisy mohou být posledními - což jim dávalo charakter politické závěti.

Tak se přihodilo, že předtím uspěl jen načrtnout konspekt své řeči na X. sjezde Sovětů. Tam zapsal: "Rychleji /1917-1922/, p o m a l e j i /1922-1927??" Nastupuje dlouhá nová perioda socialistického budování. Analogicky ho můžeme srovnat s předcházejícím pětiletím a možná že, že protáhne o mnoho déle - odtud ne jeden, ale přímo dva otazníky. Nyní ve svých posledních diktátech hovořil: nastala doba pro rozhodující obrat, neodkladně sjednotit dobře fungující centralizované řízení s rozvíjením demokracie - rozvíjením na všech místech, začínajíc v životě Sovětů. Poslední dopisy a statě Lenina obsahovaly tento kapitál, kterýžto se měl okamžitě uplatňovat - a mohli jsme minout negativní jak bychom dnes řekli jevy. Otázka, kterou se především zabýval ve svých diktátech a jež mu nedávala spát - neodkladnost přijmutí slovy Lenina "řadu změn v našem politickém zřízení" - to je hned v první sloce prvního dokumentu "Dopis sjezdu"

Skutečnost byla taková, že mechanismus strany v řízení se ukázal závislý od dvou členů ÚV - Stalina a Trockého. "Vztahy mezi nimi, dle mého způsobují větší polovinu nebezpečí tohoto rozkořu" - psal Lenin, který bude možné potřit díky kooptování do ÚV velké skupiny pracujících. Přitom radil zapojit ne ty "pracující, kteří prošli dlouhou sovětskou službou... protože vtěch pracujících už vznikly jisté tradice a jisté předsudky se kterými je především třeba bojovat". Jinými slovy, tyto lidé nebudou samostatní a nezávislí - oni si mohou jen vybrat, ke kterému břehu přirazit Lenin trval na povolání těch, kteří bez všech předsudků budou rozhodovat na vlastním zkušenosti a zdravém rozumu: "...pracující, stojící níže toho zřízení, které se vyvinulo...k počtu sovětských zaměstnanců, jež budou patřit k počtu obyčejných dělníků a rolníků". Nepřesazovat z druhého řadu do prvního, a směleji se obrátit k posledním řadám.

Mezi tisíci a tisíci dokumenty, publikovaných v Úplném souboru spisů V.I.Lenina, není takový - podobný "Dopisu sjezdu", kde by se tak podrobně popisovaly charaktery, osobní vlastnosti těch, kdo byli u vedení strany. Proč právě zde? Ano právě proto že: znepokojen tím, že v ÚV měly velký "vliv čistě osobní a náhodné okolnosti".

Dává jmenovité charakteristiky a natolik hluboké, že je z počátku nelze postihnout naráz. Říká, například: "Vzpomenu jen, že říjnová epizoda Zinověva a Kameněva se nakonec nejeví náhodná..." A pokračujíc v myšlence dodává: tato epizoda "málo se jim může klást jako osobní vina". Jakto tak? Jestliže jim nelze dokázat osobní vinu, tak za co je tehdy obviňovat? Ovšem před pěti lety, Lenin uznal, že Zinověv a Kameněv rozhlásili rozhod-

nutí o ozbrojeném povstání, byl nucen je okamžitě vyloučit ze strany. Cožpak zanikla časem ostrost, přísnost dřívějších rozhodnutí? Ne! Možná hovořit o osobní vině člověka, kdy se on mylí, dělá něco nepromyšleně, ukvapeně. A postup Zinověva a Kameněva na začátku revoluce nebyl náhodný: byl zcela adekvátní jejich povaze. To znamená, podle Lenina, "to jim velmi málo může být stavěno za osobní vinu, tak jako nebolševismus Trockému". A udělal tečku - srovnáním s "nebolševismem Trockého", protože na základě svého světového názoru, v hloubce poznání Trockij nikdy bolševikem nebyl.

Řekněme, Bucharin - "nejcennější a největší teoretik strany, on se také zákonitě počítá miláčkem celé strany" a přitom "jeho teoretické názory jen s velkým sebezapřením mohou být počítány k zcela marxistickým, neboť je v něm něco scholastického..."

Čteš-li tuto přísná - na naše časy nepřiměřeně přísná ocenění - a myslíš si: vždyť se všemi těmito lidmi Lenin šel do revoluce, vydržel v první dny sovětské vlády, zvítězil v občanské válce, začal novou ekonomickou politiku.

Nejtěžší ideové boje, vyčerpávající politické boje, Lenin vedl s těmi kdo se pokoušeli vytvořit život k propagandistické frázi, svěst mnohotvárnost okolního života k ideálnímu kasárenskému pořádku. Takové střetnutí se mu stávaly i ke konci života. Jedním z nositelů v mnohém nerozlišujících názorů a nepřijatelných postupů byl Stalin. Pročpak se právě teď všechno přiosťřilo? Stalin se nedávno stal generálním tajemníkem - v dubnu 1922. Potom Lenin onemocněl, do podzimu zůstal v Gorkách. Bezprostředně sledovat Stalina ve funkci gen.taj. nemohl, pouze vrátivší se po nemoci a než znovu onemocněl - bylo jen 74 dny. To se ukázalo dostatečné, aby konstatoval v "Dopise sjezdu": Soudruka Stalin, ustaven gen.taj. soustředil ve svých rukou neobyčejnou moc, a já nejsem přesvědčen, bude-li s ní umět dostatečně opatrně nekládat".

Veškerý ten vztek Stalina se ukázal i v tak zv. "gruzinském incidentu". Skupina členů ÚV strany Gruzie, v důsledku svých chyb, byla předhována nespravedlivým honičkám. Politickou odpovědnost za to, dle Lenina, nes především Stalin. Do posledního momentu, dokud neztratil řeč, Vladimír Iljič se sám zajímal o nápravu této věci. A poslední v jeho životě dokument byl adresován gruzinským komunistům.

Další příklad z doby kdy zdravotní stav Vladimíra Iljiče už byl zlý. On už nemohl jako předtím, být na všech plénech a zasedáních Politbyra. To značí - i mít vliv na přijímání rozhodnutí. Někdy se stalo, že měl pochybnosti o rozhodnutích už přijatých se kterými by principiálně nesouhlasil. Na př. v projektu rezoluce "O vzájemných vztazích RSFSR s nezávislými republikami". Tu připravovala komise, v čele se Stalinem. Přijala též Stalina o "autonomizaci": všechny nezávislé republiky vejdu do RSFSR na autonomních právech. Pouze Leninovi se podařilo dokázat obhroublost takového rozhodnutí.

Tak přišel Lenin k závěru, který sformuloval v "Dopise sjezdu": Stalin je příliš hrubý, a tento nedostatek, zcela trpěný v prostředí a ve vztazích mezi námi, komunisty, se stává netrpěným ve funkci gen.taj. Proto předkládám soudruhům promyslet způsob přemístění Stalina z tohoto místa." Leninův dopis byl projednáván na XIII. sjezdu po delegacích. Delegáti uvěřili Stalinovi, uvěřili mu, že vezme v patrnost kritické připomínky a závěry. Stalin to neudělal. Lenin předpovídal: mnohým se osobní vlastnosti Stalina stanou "bezvýznamnou maličkostí", osudné. Ale "to není maličkost, a neb je to taková maličkost, která může mít rozhodující význam". Lenin měl pravdu - tragickou pravdu.

J e g o r J a k o v l e v

Moskovskijie novosti, číslo 3, 18. ledna 1987.